

ΠΡΟΜΗΘΕΥΣ

ΣΥΓΓΡΑΜΜΑ ΠΕΡΙΟΔΙΚΟΝ ΤΩΝ ΦΥΣΙΚΩΝ ΚΑΙ ΕΦΗΡΜΟΣΜΕΝΩΝ ΕΠΙΣΤΗΜΩΝ

ΕΚΔΙΔΟΜΕΝΟΝ ΑΠΑΞ ΤΗΣ ΕΒΔΟΜΑΔΟΣ ΜΕΤ' ΕΙΚΟΝΩΝ

ΕΠΙΜΕΛΕΙΑ ΚΑΙ ΔΙΕΥΘΥΝΣΙΣ

ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΥ ΜΗΤΣΟΠΟΥΛΟΥ

Τακτικού καθηγητού τῆς Ὀρυκτολογίας καὶ

Γεωλογίας ἐν τῷ Πανεπιστημίῳ

καὶ Πολυτεχνείῳ.

ΟΡΟΙ ΣΥΝΔΡΟΜΗΣ

Ἐν Ἀθήναις ἑτησίᾳ Δρ 7.

Ἐν ταῖς Ἐπαρχίαις » » 7.50

Ἐν τῷ Ἐξωτερικῷ φρ χρ » 8.

Αἱ συνδρομαὶ, ἐπιστολαὶ καὶ διατριβαὶ ἀποστέλλονται

Πρὸς τὴν διεύθυνσιν τοῦ περιοδικοῦ Ὁ ΠΡΟΜΗΘΕΥΣ,,

Ὀδὸς Μαυρομιχάλη ἀριθ. 55

ΓΡΑΦΕΙΟΝ ΠΡΟΜΗΘΕΥΣ,,

Ὀδὸς Φειδίου ἀριθ. 15

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

Ἡ γῆ πρὸ τῆς δημιουργίας τοῦ ἀνθρώπου, ὑπὸ Κ. Μητσοπούλου, τακτικοῦ καθηγητοῦ ἐν τῷ Πανεπιστημίῳ (τέλος). — Ἀνὰ τὰ χωρία τῆς Τραπεζοῦντος, ὑπὸ Ἐπαμ. Θ. Κυριακίδου, διδάκτορος τῶν Φυσικῶν Ἐπιστημῶν (τέλος) — Μετεωρολογικῆ ἐποψίς τῶν Πατρῶν ἐν ἔτει 1891 (ν), ὑπὸ Χ. Π. Κορύλλου (συνέχεια) — Μέγας Ἀδάμας, ὑπὸ Θ. Σκ. — Χρυσόμορφος Ἄργυρος, ὑπὸ Π. Ζ. — Χρονικά. — Λαχεῖον καὶ δῶρα «Προμηθεῶς».

Πρὸς τοὺς Συνδρομητὰς τοῦ « Προμηθεῶς » τοὺς ἐν ταῖς Ἐπαρχίαις καὶ τῷ Ἐξωτερικῷ.

Παρακαλοῦμεν θερμῶς τοὺς μὴ πληρώσαντας εἰσέτι συνδρομητὰς μας, ὅπως σπεύσωσιν εἰς τὴν ἀποστολὴν τοῦ ἀντιτίμου τῆς συνδρομῆς των. Ὁ ΠΡΟΜΗΘΕΥΣ ἀπὸ τοῦ δευτέρου ἤδη τῆς ἐκδόσεώς του ἔτους καθιέρωσεν ὡς ἀρχὴν ἀπαράβατον τὴν προπληρωμὴν, ἀνευ τῆς ὁποίας οὐδὲν περιοδικόν, καὶ μάλιστα οἷον τὸ ἡμέτερον, δύναται νὰ ὀρθοποδήσῃ καὶ ἀνταποκριθῇ εἰς τὰς δικαίας ἀπαιτήσεις τῶν ἀγνωστῶν του Ὁ ΠΡΟΜΗΘΕΥΣ ἰδίᾳ, ὁ ἀνελλιπῶς ἐκδιδόμενος καὶ τόσας καταβάλλων θυσίας περὶ τὴν σύνταξιν αὐτοῦ καὶ τὴν ἐκλογὴν τῆς ὕλης, μέλλει δὲ ἐντὸς μικροῦ πλείστας νὰ εἰσαγάγῃ μεταρρυθμίσεις, δεῖται πρὸ παντὸς ἐκθύμου τῆς ἀρωγῆς τῶν φίλων του συνδρομητῶν, ὅπως τάχιον ἐφαρμώσῃ αὐτάς, ἐκπληρώσῃ δὲ ἐπιτυχέστερον τὸν σκοπὸν ὃν ἐπιδιώκει.

Αἱ συνδρομαὶ ἀποστέλλονται διὰ γραμματοσήμων, ἐπιταγῶν ἢ γραμματίων.

Ἡ ΔΙΕΥΘΙΝΣΙΣ

Η Γ Η

ΠΡΟ ΤΗΣ ΔΗΜΙΟΥΡΓΙΑΣ ΤΟΥ ΑΝΘΡΩΠΟΥ

ΥΠΟ

Κ. ΜΗΤΣΟΠΟΥΛΟΥ

Τακτικοῦ καθηγητοῦ ἐν τῷ Πανεπιστημίῳ.

(Συνέχεια καὶ τέλος.)

10

Ὁ καινοζωϊκὸς αἰὼν. — Καταστροφαὶ καὶ ἀναιροπαὶ τῆς γῆς. — Γεάνθηρακες — Πελώρια θηλαστικά — Τὰ πελώρια ζῷα τοῦ Πικερμίου παρὰ τὸ Πεντελικόν.

Καὶ οὕτω διέρρευσεν ὁ μεσοζωϊκὸς αἰὼν, διαρκέσας χρόνον μέγιστον, καὶ ὡς ὁ Dana ὑπολογίζει περὶ τὰ 1,000,000 ἑκατομμύρια ἔτη. Ὅπως δὲ καὶ ἐν τῇ ἱστορίᾳ τῆς ἀνθρωπότητος οἱ αἰῶνες συνεχόνται μετ' ἀλλήλων, οὕτω καὶ ἐν τῇ ἱστορίᾳ τῆς δημιουργίας οἱ γεωλογικοὶ αἰῶνες ἀποτελοῦσιν ἀδιάσπαστον συνέχειαν· κατακλυσμοὶ καθολικοὶ καταστρέφοντες καὶ καταπνίγοντες τὴν ἐνόργανον πλάσιν σύμπαντος τοῦ ἡμετέρου πλανήτου, οὐδέποτε συνέβησαν, ἀλλὰ ἡρέμα καὶ σχεδὸν ἀνεπαισθήτως ἔλαβον χώραν ἐν τῇ παρελεύσει χρόνου μακροῦ, πλείστα γεωλογικὰ γεγονότα, δι' ὧν ἐξηλλοιώθη βαθμιαίως ἡ ὄψις τῆς γῆς καὶ τοῦ ἐπ' αὐτῆς ζῶντος ἐνοργάνου κόσμου, τελειότερου διηνεκῶς καθισταμένου καὶ χωροῦντος πρὸς μορφὰς τῆς καθ' ἡμᾶς δημιουργίας. Ὅθεν καὶ ὁ καινοζωϊκὸς αἰὼν, ὅστις καὶ νῦν ἐξακολουθεῖ ὑπάρχων, εἶνε συνέχεια τοῦ μεσοζωϊκοῦ, καὶ τὰ κατὰ τὴν αἰῶνα τοῦτον ζήσαντα καὶ ζῶντα ἐνόργανα ὄντα εἶνε ἀπόγονοι ἄλλων προγενεστέρων, ἐκλειψάντων πρὸ πολλοῦ ἀπὸ τοῦ προσώπου τῆς γῆς.

Ὁ γεωλόγος ἐρευνῶν τὰ ἐπὶ μεσοζωϊκῶν πετρωμάτων

κείμενα νεώτερα στρώματα, ανευρίσκει, ὅτι ταῦτα ἐπεκλήθησαν ἐπὶ εὐρέων κόλπων καὶ σκάφοειδῶν κοιλοτήτων τῆς γῆνιου ἐπιφανείας, συγχρόνως δέ, ὅτι κατὰ τὸν καινοζωϊκὸν αἰῶνα μεγάλας καταστροφᾶς καὶ ἀνατροπᾶς ὑπέστη ὁ φλοιὸς τῆς γῆς, καὶ ὡς ἐκ τούτου ἀλλοιώσεις ἐπῆλθον ἐν τῇ διανομῇ τῶν θαλασσῶν καὶ ἡπείρων καὶ νέαι μορφαὶ ἐνοργάνων ὄντων ἐνεφάνισθησαν.

Κατὰ τὸν αἰῶνα λοιπὸν τούτον ὁ πλανήτης ἡμῶν εἰσέρχεται εἰς νέον στάδιον διαμορφώσεως, παρασκευαζόμενος ὅπως δεχθῆ καὶ ἀναθρέψῃ τὴν κορωνίδα τῆς δημιουργίας, τὸν λογικὸν ἄνθρωπον.

Ἡ φυτικὴ πλάσις κατέστη τελειότερα καὶ δάση ἐκ δένδρων τελειότερου ὀργανισμοῦ, ἅτινα νῦν ζῶσιν εἰς τροπικὰς καὶ συγκερασμένας τῆς γῆς ζώνας, ἐξηπλοῦντο μέχρι τῶν καταψύχρων χωρῶν, διότι ἐξηκολούθει εἰσέτι ἡ γηγενῆς θερμότης νὰ διαπερᾷ ἐπαισθητῶς τὸν μὴ ἀρκούντως παχυνθέντα φλοιὸν τῆς γῆς. Τοῦ αἰῶνος τούτου γεννήματα εἶνε καὶ οἱ γεάνθρακες τῆς Κύμης καὶ τοῦ Ὀρωπού, λείψανα δασῶν βαθυσκυίων. Βραδύτερον ἐπέρχεται τῶν φυτῶν τούτων βαθμιαῖος διαχωρισμὸς κατὰ κλίματα, ἄχρις οὗ τὰ διάφορα τούτων εἶδη καὶ γένη κατέλαβον ἐπὶ τῆς γῆνιου ἐπιφανείας, τὴν θέσιν ἣν νῦν κατέχουσι. Μεγάλως δ' ἐπὶ τῆς βαθμιαίας διαμορφώσεως τῶν φυτῶν ἐπέδρασεν ἡ κατὰ τὴν ἐναρξίν τῶν καθολικῶν προσχώσεων ἐπὶ μακρὸν χρόνον διαρκέσασα περίοδος τῶν παγετῶν, καθ' ἣν παχύτατα στρώματα πάγου ἐκάλυπτον τὴν βορείαν Εὐρώπην, Ἀσίαν καὶ Ἀμερικὴν.

Καὶ ὁ ζωϊκὸς κόσμος ἅμα τῇ ἐναρξί τῆς νέου τούτου τῆς γῆς αἰῶνος μεγάλας μεταβολὰς καὶ ἀλλοιώσεις ὑπέστη, διότι πελώρια θηλαστικὰ διεμορφώθησαν καὶ ἐπὶ τέλους ἐνεφανίσθη ὁ ἄνθρωπος. Κατὰ τὰ πρῶτα στάδια τοῦ αἰῶνος τούτου, κατὰ τὴν τριτογενῆ λεγομένην περίοδον, ἤρχισαν νὰ ἐμφανίζωνται θηλαστικὰ παράδοξα, ὧν ὁ τύπος ἦτο μιγάς, ὡς π. χ. ὁ ἄρκτοκύων, ὁ ἠώϊππος, τὸ παχύδερμον κορυφόδου, ὁ σκίουρος κτλ.

Προϊόντος δὲ τοῦ χρόνου τὰ θηλαστικὰ πολλαπλασιάζονται διὰ νέων καὶ τελειότερων τύπων καὶ οἱ μιγάδες τούτων τύποι διαμερίζονται εἰς ζῶα τῆς καθ' ἡμᾶς περιόδου.

Πρὸ τῆς περιόδου τῶν παγετῶν ἐν Εὐρώπῃ ἔζων οἱ πρόγονοι τῶν ἐλεφάντων, τὰ δεινοθήρια καὶ οἱ μαστόδοι, ἀκολούθως δὲ κατὰ τὰς λεγομένας καθολικὰς προσχώσεις ἐνεφανίσθησαν ἐλέφαντες, λέοντες, τίγρεις, ρινοκέρωτες, ἵπποπόταμοι, οἵτινες μετὰ ταῦτα μετὰ τὸν κατὰ κλίματα διαμερισμὸν τῆς γῆνιου ἐπιφανείας διεχωρίσθησαν ἀπ' ἀλλήλων. Καὶ ἄλλα μὲν τῶν ζῶων τούτων ἔμειναν ἐν Εὐρώπῃ, ὅπως ἀποτελέσωσι τοὺς προγόνους τῶν νῦν ἐν αὐτῇ ζώντων, ἕτερα δὲ ἀπέδημησαν εἰς θερμὰς χώρας, ὑποστάντα ἐν αὐταῖς περαιτέρω μεταβολὰς. Τοιαῦτα ζῶα ἔζησάν ποτε καὶ ἐν Ἑλλάδι, ὧν λείψανα πλεῖστα ἀπαντῶσιν ἐν τοῖς στρώμασι τοῦ Πικερμίου, κειμένου πρὸς τοὺς πρόποδας τοῦ Πεντελικοῦ. Συγχρόνως

μετὰ τῶν ζῶων τούτων ἐμφανίζεται ἐν Εὐρώπῃ καὶ ὁ ἄνθρωπος, οὕτινος ἀγνωστοὶ εἰσέτι διαμένουσιν οἱ ἄμεσοι αὐτοῦ πρόγονοι, πρὸς δὲ οὐδὲ πόθεν ἦλθε πρὸς τὴν χώραν ταύτην, ἐν ἣ ὀριμύτατον ἐπεκράτει ψυχρός.

Ὅποσον δὲ παράδοξος ὑπῆρξε κατὰ τὰς ἀρχὰς τοῦ αἰῶνος τούτου ὁ ζωϊκὸς κόσμος, ἐξαρκεῖ ἡ περιγραφή θηλαστικῶν τινῶν.

Τὸ παλαιοθήριον τὸ μέγα ἔφερε τύπον μιγάδα παχύδερμου, μηρικαστικοῦ καὶ χοίρου. Ὁ ξιφόδου, εἶχεν ὁμοιότητά τινα πρὸς τὸν μύσχον τὸν μύσχοφόρον καὶ τὰς ἀντιλόπας.

Μεῖζονα ὅμως ὁμοιότητα πρὸς τὰ νῦν ζῶντα ζῶα εἶχον τὰ εἰς μεταγενεστέρως ἐποχὰς, ἰδίως τὴν μεϊόκαινον, ἐμφανισθέντα, ὡς π. χ. τὰ ἐν Πικερμίῳ εὑρεθέντα, ὧν πλεῖστα λείψανα ἔχει καὶ τὸ τοῦ πανεπιστημίου γεωλογικὸν μουσεῖον τούτων συντόμως περιγράφομεν τὰ σημαντικώτερα.

Ἐνῶ κατὰ τὴν παρούσαν ἐποχὴν δύο μόνον εἶδη ἐλεφάντων ζῶσιν, ὁ Ἴνδικὸς καὶ Ἄφρικανικὸς, κατὰ τὴν τριτογενῆ περίοδον ἔζησαν πολλαχοῦ τῆς γῆς, ὡς καὶ ἐν Ἑλλάδι, καὶ ἄλλα εἶδη ἐλεφάντων, ὧν τὸ σημαντικώτερον εἶνε ἡ ἑλεφας ὁ πρωτογενής, ὁ ὑπὸ τῶν Ρώσων μαμούθιο (ζῶον ὑπόγειον) καλούμενος ὀλίγον κατὰ τὸ μέγεθος διαφέρων τοῦ σημερινοῦ ἐλεφάντος. Πλεῖστα τοῦ ζῶου τούτου λείψανα, καὶ ἐνίοτε σῶα μετὰ τῶν σαρκῶν καὶ τοῦ τριχωτοῦ αὐτῶν δέρματος, εὐρίσκονται συνηθέστατα ἐντὸς τοῦ πεπηγότος ἐδάφους τῆς Σιβηρίας, καὶ ἐν τοιαύτῃ μάλιστα καταστάσει, ὥστε αἱ σάρκες αὐτῶν δύνανται εἰσέτι νὰ χρησιμεύσωσιν ὡς τροφή.

Κατὰ τὸ 1799 Τογοῦσὸς τις παρετήρησε παρὰ τὰς ἐκβολὰς τοῦ Λένα μαμούθιον τέλειον, ἐκχωσθὲν ὑπὸ τῶν ὑδάτων, ὅπερ μόλις ἀναφανέν ἤρχισε νὰ σήπεται καὶ νὰ κατατρώγεται ὑπὸ τῶν πειναλέων λύκων τῆς Σιβηρίας. Τούτου γνωστοῦ γεγονότος ἐσπευσαν νὰ σώσωσι τὸν σκελετὸν τοῦ ζῶου ὃν τέλειον ἠγόρασεν ὁ αὐτοκράτωρ τῆς Ρωσσίας ἀντὶ 8000 ρουβλίων καὶ κατέθεσεν ἐν τῷ μουσεῖῳ τῆς Πετροπόλεως. Ἐκτοτε εὑρέθησαν καὶ ἄλλα μαμούθια τέλεια, ὄρθια ἰστάμενα ἐντὸς τοῦ πεπηγότος τῆς Σιβηρίας ἐδάφους, ὅπερ δηλοῖ, ὅτι ταῦτα ἐπνίγησαν ἐντὸς ἰλύος καὶ ὑπὸ τοῦ ψυχροῦ διεσώθησαν ἄχρι σήμερον.

Ἐτερον ζῶον προβοσκιδοειδὲς ἦτο ὁ μαστόδου, ζῶον πελώριον, ὅστις ἔφερε μὲν χαυλιόδοντας ἐπὶ τῆς ἄνω σιαγόνης, εἶχεν ὅμως τοὺς τραπεζίτας ὁμοίους πρὸς τοὺς τοῦ χοίρου, δηλ. μαστοειδεῖς.

Ἐτερον ζῶον προβοσκιδοειδὲς ἦτο δεινοθήριον τὸ γιγαντιαῖον, ὅπερ εἶχε τοῦτο τὸ παράδοξον, ὅτι ἔφερον ἐπὶ τῆς κάτω σιαγόνης δύο ἀγκιστροειδεῖς πρὸς τὰ κάτω ἐστραμμένους χαυλιόδοντας. Τούτου λείψανα εὑρέθησαν καὶ ἐν Πικερμίῳ ὡς καὶ ὅσπερ ρινοκεράτων πελωρίων. Προσέτι ἐν τῷ χωρίῳ τούτῳ εὑρέθησαν ἀντιλόπαι, ἀρπακτικὰ διάφορα, ὡς ὁ μαχαϊρόδου καὶ εἶδος τι ἵππου, ὅπερ ἐκλήθη ἰππάριον τὸ πεντελήσιον. Τὸ ζῶον τοῦτο ἐπὶ ἐκάστου τῶν ποδῶν αὐτοῦ ἔφερον ἑκα-

τέρωθεν τοῦ μεγάλου δακτύλου, ἐφ' οὗ ἐβάδιζε, καὶ δύο μικροτέρους δακτύλους, οἵτινες δὲν ἔφθνον ἄχρι τοῦ ἐδάφους. Τέλος ἐν τῷ χερσώματι τοῦ Πικερμίου ἀνευρέθησαν κράνια καὶ ὀλόκληροι σκελετοὶ πιθηκοειδοῦς τινος ζώου, ὁμοίου πρὸς τοὺς σεμνοπιθήκους τῶν Ἰνδιῶν, ὅπερ ἐκλέσαν μεσοπίθηκον τὸν Πεντελήσιον.

II

Ἡ ἐπὶ τῆς γῆς ἐμφάνισις τοῦ ἀνθρώπου — Οἱ πρῶτοι ἄνθρωποι ἄγριοι — Βαθμιαῖα μόρφωσις αὐτοῦ — Ἡλικία τῆς ἀνθρωπότητος.

Ἐνῶ τοιαύτας μεταβολὰς ἐπὶ τὸ τελειότερον καὶ ἀλωιώσεις ὑφίστατο ὁ ἐνὸργανος κόσμος, προσεγγίζων ἀπαύστως πρὸς τὴν νῦν ζῶσαν δημιουργίαν, συγχρόνως καὶ ἡ ἐπιφάνεια τῆς γῆς πλείστας ἀλλοιώσεις καὶ ἀνατροπὰς ὑφίστατο βαθμηδὸν καὶ κατ' ὀλίγον, λαμβάνουσα τὴν παροῦσαν αὐτῆς ὕψιν. Ἐν τῇ παρόδῳ ἀπειρῶν γεωλογικῶν αἰῶνων βραδέως ἀνέδιδον τμήματα τοῦ θαλασσίου βυθοῦ καὶ μετεβάλλοντο εἰς στερεὰν γῆν, ὄρη ἐγεννῶντο διαρκῶς, ἀνατροπαὶ καὶ καταστροφὰι μέγισται ἐγένοντο βραδέως, καὶ θάλασσαι, πελάγη καὶ κόλποι ἐσχηματίζοντο, διαμελιζουσαι διαφοροτρόπως τὴν γεννωμένην στερεάν.

Οὕτω ἐπὶ μακρὰς σειρὰς χιλιετηρίδων ἐργασθεῖσαι αἱ φυσικαὶ δυνάμεις κατέστησαν τὴν γῆν ἐπιτηδεϊάν, ὅπως γεννήσῃ καὶ ἀναθρέψῃ τὸ τελειότατον αἰτῆ, ἐνὸργانون ὄν, τὸν λογικὸν ἄνθρωπον. Ἰπρὸ πόσων αἰῶνων ἐνεφανίσθη ὁ ἄνθρωπος ἐπὶ τῆς γῆς, τοῦτο δὲν εἶνε δυνατόν μετὰ βεβαιότητος νὰ ὀρισθῇ, τὸ μὲν, διότι δὲν κατὰ κῆθη συγχρόνως ἅπασα ἡ γῆ ὑπὸ ἀνθρώπων, τὸ δέ, διότι δὲν εὐρέθησαν εἰσέτι τὰ ἀπαιτούμενα πρὸς τοῦτο μαρτύρια. Κατὰ τινες ὑπολογισμοὺς ἐν Αἰγύπτῳ ὑπῆρχον ἄνθρωποι πρὸ 12,000 ἐτῶν, ἐν Ἀμερικῇ πρὸ 50,000 ἐτῶν καὶ ἐν Ἀγγλίᾳ πρὸ 260,000.

Ὁ βίος δὲ τῶν προϊστορικῶν ἐκείνων καὶ ἀγρίων ἀνθρώπων ἦτο ἄθλιος καὶ ἔλεινος, διότι ἐστεροῦντο πάσης γνώσεως πρακτικῆς καὶ χρησίμου. Ἡθελον δ' ἐκλείψει ἐνωρὶς ἀπὸ τοῦ προσώπου τῆς γῆς, ἀν' ἡ ἔμφρων φύσις δὲν ἐπροίκιζεν αὐτοὺς διὰ τοῦ ἀρίστου τῶν ὄπλων, διὰ τοῦ λογιχοῦ. Διὰ τούτου ἐν τῇ παρόδῳ χρόνου μακροῦ ἠδυνήθη ἡ ἀνθρωπότης σπουδάζουσα τὴν φύσιν καὶ τὰς ἐν αὐτῇ δυνάμεις, νὰ ἐξέλθῃ τῆς πρώτης αὐτῆς καὶ ἀγρίας καταστάσεως καὶ νὰ φθάσῃ εἰς τὸν καθ' ἡμᾶς πολιτισμόν. Δικαίως δὲ θεωρεῖται ὁ ἄνθρωπος ὡς ἡ κορωνὶς τῆς δημιουργίας οὐ μόνον διὰ τὸ τέλειον καὶ ἁρμονικὸν τῆς κατασκευῆς τοῦ σώματος αὐτοῦ, ἀλλὰ καὶ διὰ τὸ λογικὸν αὐτοῦ, δι' οὗ ἠδυνήθη νὰ καταστή ὁ κυρίαρχος τοῦ πλανήτου.

Τ Ε Λ Ο Σ

ΑΝΑ ΤΑ ΧΩΡΙΑ ΤΗΣ ΤΡΑΠΕΖΟΥΝΤΟΣ

ΥΠΟ

ΕΠΑΜΕΙΝΩΝΔΑ Θ. ΚΥΡΙΑΚΙΔΟΥ

Διδάκτορος τῶν Φυσικῶν Ἐπιστημῶν.

(Συνέχεια καὶ τέλος)

Περὶ τῆς ἱστορίας τῶν χωρίων αὐτῶν πλείστερας σημειώσεις κατάρθωσα νὰ συλλέξω ἐκ τῆς περιφήμου Μονῆς τοῦ Σουμελαῖ, ἣν ἐπεσκεψέθην καὶ ἐν τῇ ὁποίᾳ διέμεινα περὶ τὴν ἐβδομάδα. Ἡ πρὸς τὴν Μονὴν ὁδὸς ἐκ τῆς Λιβεραῖς εἶνε πεντάωρος, ἀλλὰ ρωμικτικὴ καὶ τὰ μέγιστα εὐχάριστος, διερχομένη ἐν μέσῳ δασῶν καὶ μικρῶν χειμάρων καὶ στολιζομένη ὑπὸ πλείστων φυσικῶν χαρίτων. Βράχοι ἔνθεν ἐκείθεν καὶ ὕδατα καὶ δάση, καὶ ὅ,τι ἄλλο ἡ φιλόστοργος μήτηρ ἄφθονον διεσκόρπισεν ἐπὶ τῆς γῆς. Ἄλλ' ὅ,τι ἐμποιεῖ ἐκπληξιν εἶνε ἡ θέσις τῆς Μονῆς ἐκτισμένης ἐντὸς πελωρίου βράχου 300 μέτρων ἀπὸ τοῦ ἐδάφους ὕψους καὶ πανταχόθεν προφυλαγμένης. Ἀνέρεχταί τις ἐπὶ ἡμίσειαν ὥραν ὁδὸν ἐλικοειδῆ καὶ εἶτα πλῆθος βαθμίδων, εὐρίσκεται δ' οὕτω εἰς ὕψος παμμέγιστον, κἀτωθεν τοῦ ὁποίου μόλις ὡς μύρμηκες ἀναφαίνονται οἱ ἄνθρωποι. Ἡ Μονὴ ἦν ἄλλοτε πλουσιωτάτη, χρονολογεῖται διὰ τὸ ἑκατονταετηρίδων ὄλων καὶ εἶνε ἐκ τῶν ὀλίγων, ὅσας ἐξεπλήρωσαν τὸν προορισμόν των. Διότι κατὰ τὴν ἐποχὴν ἐκείνην τῶν λεηλασιῶν καὶ τῶν ἐπιδρομῶν ἔκρυπτεν ἐν αὐτῇ πολλοὺς τῶν περιοικῶν καὶ εἰς αὐτὴν ὡς εἰς φρούριον ἀπόρητον κατέφευγον οἱ καταδιωκόμενοι ἐκ τῶν τυράννων. Οἱ κάτοικοι τῶν περίξ χωρίων, ὧν τινὰ σὰς ἀνέφερον καὶ ἄλλα εἶνε ὁ Ἄσζερὸς, ὁ Ὀφισ, τὸ Ρίζον, ἡ Τούγρια, μέχρις πρὸ μικροῦ ἦσαν ἐν τῷ φανερῷ μὲν ὀθωμανοὶ τὴν θρησκείαν, ἀλλ' ἐν τῷ κρυπτῷ χριστιανοὶ ὀρθόδοξοι, καὶ ἐν τῇ μονῇ ταύτῃ του Σουμελαῖ, ὡς καὶ εἰς ἄλλας δύο ἐτέλουον νύκτωρ καὶ κρύφα τὰ μυστήρια αὐτῶν. Οἱ ἀποθνήσκοντες ἐθάπτοντο συνοδευόμενοι ὑπὸ τοῦ Χάντζα, ἀλλὰ τὴν νύκτα ὁ τάφος των ἠνοίγετο καὶ ἀνεγινώσκοντο πάσαι τῆς θρησκείας ἡμῶν αἱ εὐχαί, καὶ ἐν τῇ Μονῇ νύκτωρ πάντοτε ἐθαπτίζοντο καὶ ἐκοινοῦνον. Διὰ τοῦτο παρατηρεῖ τις καὶ σήμερον ἔτι, ὁπόταν κατόπιν τοῦ ἐν Παρισίοις Εὐρωπαϊκοῦ Συνεδρίου ἔλαβον οἱ κεκρυμμένοι οὗτοι χριστιανοὶ, οἵτινες ἀνήρχοντο εἰς χιλιάδας πολλάς, τὴν ἀδειαν νὰ προσκυνῶσιν ἐν τῷ φανερῷ τὸν Θεὸν αὐτῶν, καὶ σήμερον ἔτι παρατηρεῖ τις μεταξὺ τῶν Τούρκων ὀνόματα ἑλληνικά, οἷον Γιάννογλους, Παππάζογλους καὶ τὰ τοιαῦτα. Τὰ δὲ ἦθη καὶ τὰ ἔθιμα καὶ ἡ ἐνδυμασία τῶν χωρικῶν τούτων κατ' οὐδὲν σχεδὸν διαφέρουσι τῶν τῆς ἀρχαίας ἑλληνικῆς ἐποχῆς.

Ἡ Μονὴ τοῦ Σουμελαῖ ἐπέχει τόπον Ἀρχιεπισκοπῆς. Τὰ περίξ δηλονότι χωρία τὸν ἠγούμενον αὐτῆς θεωροῦσιν ὡς ἀνώτατον πνευματικὸν πατέρα, παρ' αὐτοῦ δὲ λαμβάνουσι τὰς ἀδείας γάμων καὶ λοιπῶν ἱεροτελεστιῶν. Μέχρις πρὸ μικροῦ ἀκόμη ἐν τῇ Βιβλιοθήκῃ καὶ τῷ θησαυ-